

РЪДИАРД КИПЛИНГ РЕСЛИ ОТ ВЪНШНОТО МИНИСТЕРСТВО

Превод от английски: Светлозар Бахчеванов, 2000

chitanka.info

*В битка се хвърлих за вечна
любов*

*И за Нея — невярната! — вече
разбрах.*

*Прогоних врага от Тарант Мос
Преди да превърне Д'умени в
прах.*

*Дават ми ордени, много пари
ала плаче душата ми — моят
Христос.*

*Бих се до смърт за разпътна
жена*

а не за верните хора от Мос!

Тарант

Мос

Едно от многото проклетия на нашия живот в Индия е липсата на атмосфера в смисъла, който влагат художниците в това понятие. В съществуването ни отсъстват каквито и да е полутонове. Хората рязко и грубо се открояват на яркия фон и нищо не смекчава цветовете, нито пък създава дълбочина и перспектива. Те вършат своята работа и постепенно свикват с мисълта, че на света не съществува нищо извън тяхната работа, нищо, сравнимо с тяхната работа, и че те са оста, около която се върти цялата Администрация. Ето пример за подобно усещане. Един туземец-клерк^[1] преписваше ведомости в данъчното управление. Каза ми: „Имате ли представа, какво ще се случи, ако поставя на този лист само една чертичка повече или по-малко?“ — И със заговорнически израз на лицето допълни: „Това ще обърка плащанията по данъците из цялото вицекралство! Помислете само!“

Ако хората не бяха обладани от илюзията за изключителното значение на своите служебни задължения, предполагам, че биха се прибрали някой ден у дома и биха сложили край на живота си. Но тази

тяхна слабост е доста уморителна особено ако и слушателят им знае, че и той е подвластен на същия грях.

Дори Секретариатът — и той е убеден, че върши нещо полезно, когато нарежда на някой измъчен чиновник да опише земите, поразени от житен бегач в окръг с площ пет хиляди квадратни мили.

Служил някога в Министерството на външните работи един човек — човек, стигнал средна възраст на служба в това ведомство, и за когото непочтителните младоци разказваха, че дори насън може да каже наизуст „Договори и искания“ от Атчинсън^[2] отпред назад и отзад напред. Къде този човек прилагаше своите изключителни знания знаеше единствено Държавният секретар, който, естествено, не споделяше с никого тази информация. Фамилията на този човек беше Ресли и в онези дни говореха така: „Ресли познава княжествата от Централна Индия^[3] по-добре от всеки друг на света.“ И ако не повтаряте често това изречение, започваха да ви гледат накриво.

В днешно време по-ценени са познавачите на живота по границата. Но тогава на мода бяха Централните щати. В докладите ги наричаха „фактори“, „фокуси“, и какво ли още не.

Именно тук проклятието на англо-индийския живот се усеща особено силно. Когато Ресли повишеше глас и кажеше, че този и този наследник не е подходящ за този и този трон, Министерството на външните работи мълчеше, а министрите цитираха само последните думи от изреченията на Ресли и добавяха към тях няколко „да, да“ с пълното съзнание, че помагат на Империята да преодолее сериозни политически трудности. Започне ли се някаква наистина важна работа, работят най-много двама или трима, а останалите седят със скръстени ръце и приказват, докато наградите не се посипят върху тях като гнили плодове от дърветата.

Във фирмата с табела Министерство на Външните работи работящата беше Ресли и ако случайно някога той показваше признаци на умора, началството, за да не отслабне жаждата му за работа, всячески го поощряваше, като непрекъснато повтаряше какъв прекрасен човек е той. Ресли нямаше нужда от поощрения, той знаеше цената си, но това, което непрекъснато чуваше за своята особа, потвърждаваше собственото му мнение, че на света не съществува друг човек тъй абсолютно и безспорно необходим за стабилността на Индия като Ресли от Външното министерство. Може би имаше и други

прекрасни хора, но най-известният, облечен с пълно доверие и обвит с почести мъж сред мъжете, бе Ресли от Външното министерство. В онези дни на посещение при нас беше вицекралят. Той отлично знаеше кога трябва да „погали“ високопоставен темпераментен чиновник и кога да ободри дребния, чиято яка е здраво стегната от държавния юлар, и по този изпитан начин да накара целият отбор презглава да се втурне към финала. Той внушаваше на Ресли усещането, което току-що описах, а похвалата на вицекраля може да размъти главата и на най-солидния човек. Имаше някога един случай... но това е друга история.

Цяла Индия знаеше фамилията и длъжността на Ресли — те бяха записани в справочника на Такър и Спинк^[4] — но какво представляваше той като човек, какво точно работеше, и какви бяха неговите особени, специални качества — това знаеха и се интересуваха петдесетина души. Не повече. Работата беше целият му живот и той не намираше свободно време за контакти с когото и да било, освен с мъртвите вождове на раджпутите^[5], чийто произход бе опетнен от ахирите^[6]. Ако Ресли не бе такъв добър чиновник от Бенгалската гражданска служба, би станал чудесен клерк в Хералдическата палата.

В един чудесен ден, в обедната почивка, с Ресли се случи изключително нещастие. Заслепи го, събори го на земята и той остана да лежи там задъхан като пъпчив ученик. Без каквато и да било видима причина, противно на здравия смисъл, той се влюби от пръв поглед в лекомислена, златокоса девойка, която обичаше да язди по главната улица на Симла на висок английски жребец, прихлупила до очите си жокейско кепе от синьо кадифе. Казваше се Венър, Тили Венър, и беше очарователна. Тя в галоп завладя сърцето на Ресли и Ресли разбра, че никак не е добре за един мъж да живее сам, дори ако в канцеларията му е събран половината от архива на Министерството на външните работи.

След което цяла Симла започна да припада от смях — влюбеният Ресли беше доста комична фигура. Той полагаше всички усилия, за да заинтересува девойката със своята личност, иначе казано, със своята работа, а Тили, типично по женски, полагаше всички усилия, да покаже, че страшно се интересува от всичко, което — зад гърба му — наричаше „уаджите на мистей Уесли“. Защото тя не произнасяше

буквата „р“ и това бе много ефектен дефект. Тя абсолютно нищо не разбираше от работата му, но се държеше така, сякаш абсолютно всичко разбираше. Мъжете неведнъж са се женили поради грешна преценка на ситуацията.

И съдбата пое в свои ръце грижата за Ресли. Той беше зашеметен от ума на госпожица Венър. А би бил истински впечатлен, ако можеше да чуе конфиденциалните ѝ признания за неговите посещения в интимен кръг.

Ресли имаше специфични маниери на ухажване. Повтаряше, че мъжът е длъжен да посвети на своята любима най-ценния резултат от своята работа. Някъде подобно нещо е писал Ръскин^[7], струва ми се, но в живота целувките действат по-добре, а и спестяват време.

Измина месец, след като Ресли отдаде сърцето си на госпожица Венър и по тази основателна причина заработи изключително лошо. Неочаквано го осени идеята за „Туземното управление в Централна Индия“, бъдеща книга, която изпълни с радост душата му. Според неговия замисъл тази книга трябваше да стане велико произведение — творбата на живота му — наистина изчерпателно изследване по тази прелюбопитна тема. Събрала в себе си всички знания, придобити след дългогодишен упорит труд на Ресли от Външното министерство, тя щеше да бъде дар, достоен за императрица.

Той съобщи на госпожица Венър, че излиза в отпуск, и след завръщането си ще ѝ поднесе подарък, подходящ за нейните изключителни качества. Съгласна ли е тя да почака? Разбира се, съгласна е. Ресли получаваше хиляда и седемстотин рупии месечно. Заради това тя бе готова да чака дори година. Нейната майка щеше да ѝ помага да преодолее проблемите през времето на очакване.

Ресли си взе годишния отпуск и всички материали, които му бяха под ръка — почти един вагон — и отпътува за Централна Индия, погълнат от замисъла си. Започна книгата си по местата, които описваше. Навикът да води официална кореспонденция, бе изсушил стила му, и той се досети, че за местния колорит не му достига светлина и бели мазки. Опасни цветове за дилетант!

Господи, как работи този човек! Той улавяше своите раджи, анализираше своите раджи, проследяваше прадедите им назад в мрачните векове заедно с техните съпруги и наложници. Определяше датите и сравняваше, чертаеше родословия, отбелязваше и

забелязваше, записваше, вписваше и преписваше, аотираше и коментираше, регистрираше и класифицираше, разплиташе и заплиташе, свързваше, нижеше, сортираше, поправяше и преправяше, извеждаше заключения по десет часа на денонощие. И, озарен от новата и неочаквана светлина на Любавта, той превърна тези изсъхнали исторически кости и обвитите в прах летописи на зло и поквара в писания, които според волята му изтръгваха от читателя смях или сълзи. Сърцето и душата му сякаш трепереха върху края на неговото перо и оттам попадаха в мастилото. За двеста и трийсет дни и нощи той получи в дар от провидението състрадание, проникателност, хумор и стил, така че неговата книга стана Книга! Неговите безкрайни специализирани знания оставаха с него през цялото време, така да се каже, но лекотата на перото, духът на човечност, който пронизваше произведението, поезията и силата, които излъчваха редовете — това беше нещо извън науката. Съмнявам се, обаче, дали той е разбирал с какъв божествен дар е бил осенен през онова време, и дали е усещал пълнотата на своето щастие. Той работеше за Тили Венър, не за себе си. Мъжете често създават своите най-добри произведения сяпао, в името на някой друг.

И — макар това да няма пряко отношение към нашата история — в Индия, където всеки познава всекиго, можете да наблюдавате как жени командват мъжете си, заставят ги да направят крачка в страни от строя и ги карат да извършват подвизи самостоятелно. Силният човек, започнал веднъж, продължава пътя си напред, посредственият човек, ако жената загуби интерес към неговия успех като следствие на нейната власт, се връща в своята редица и никой вече не чува нищо за него.

Ресли отнесе първия екземпляр от книгата си в Симла и, заекващ и зачервен, я поднесе на госпожица Венър. Тя зачете няколко страници. Предавам нейната рецензия *verbatim*^[8]: „О, вашата книга? Пишете само за тези стуашни уаджи. Нищо не уазбуах.“

* * *

Ресли от Външното министерство беше поразен, унижен — въобще не преувеличавам — от тази лекомислена девойка. Всичко,

което успя да измъкне в отговор, бе: „Но... но това е моят *magnus opus*^[9]! Произведението на живота ми!“

Госпожица Венър не знаеше какво означава *magnus opus*, затова пък отлично знаеше, че капитан Карингтън бе победил три пъти поред в последните надбягвания в жокей клуба. Ресли не настоя да го чака повече. Останал му беше достатъчно ум, за да прецени ситуацията.

Последва реакция от пренапрежение през изтеклата година и Ресли се върна към своето министерство на външните работи и към своите „уаджи“ — жалък компилатор, наемен драскач за справочници и отчети, за когото и триста рупии заплата на месец е много. Той прие рецензията на госпожица Венър. Доказателство, че вдъхновението, родило тази книга е било временно явление, нямащо нищо общо с неговата истинска същност. Дори и тогава обаче той нямаше право да потопи в планинското езеро пет сандъка (чиято доставка от Бомбай струваше огромна сума) съдържащи най-добрата книга за индийската история, писана някога.

Няколко години по-късно, докато разпродаваше имуществото си, преди да излезе в пенсия, се разрових в книгите му и попаднах на единственото запазено копие на „Туземното управление в Централна Индия“ — копие, което госпожица Венър не успя да разбере. Седнал върху опакованите вързопи, четох, докато падна мрак, след което предложих на Ресли да определи цената. Той погледна през рамото ми върху няколко страници и каза мрачно почти на себе си:

— Интересно какъв дявол ме накара да напиша такава великолепна книга?

След което се обърна към мен:

— Вземете я. Отпечатайте една от вашите рецензийки за нея и затова как се появи на бял свят. Може би... може би именно така трябваше да завърши цялата бъркотия.

Знаех отлично какъв е бил за своето време Ресли от Външното министерство, затова неговите думи ме разтърсиха. И досега те остават най-горчивата присъда, излязла от устата на един мъж за неговата работа.

[1] Клерк (анг.) — служител в кантора. ↑

[2] Чарлз Атчинсън — генерал-губернатор на Пенджаб. ↑

[3] Освен владенията на английската корона в състава на Британската империя са влизали около 600 относително самостоятелни княжества. ↑

[4] *Такър и Спинк* — съсобственици на голямо издателство в Калкута. ↑

[5] *Раджпути* — висша воинска каста в Индия. ↑

[6] *Ахири* — каста на скотовъдци. ↑

[7] *Джон Ръскин* (1819–1900) — английски естет и теоретик на изкуството. ↑

[8] *Verbatim* (лат.) — дословно. ↑

[9] *Magnum opus* (лат.) — основен труд. ↑

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.